

Datum: 2017-01-23
Dokumenttyp: Yttrande
Diarienummer: 2016/0232
Er referens: Ju2016/07760/L6
Handläggare: Erik Lindqvist

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar på betänkandet **Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten (SOU 2016:71)**

Myndigheten för delaktighet arbetar för ett samhälle där alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga. Myndigheten för delaktighet lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) lämnar endast synpunkter avseende avsnitt fem, förstärkt skydd för valhemligheten. MFD har inga synpunkter i övrigt på betänkandet.

MFD vill framhålla FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i relation till utredningens förslag. Konventionen anger att personer med funktionsnedsättning ska garanteras politiska rättigheter och möjlighet att åtnjuta dem på lika villkor som andra. Konventionen anger också att valprocedurer, anordningar och material ska vara tillgängliga och att rätten för personer med funktionsnedsättning att rösta genom hemlig röstning i val ska skyddas.

- MFD tillstyrker förslaget att placera valsedlar innanför valskärmarna. Det stärker skyddet av valhemligheten för alla, inklusive personer med funktionsnedsättning. MFD bedömer dock att förslaget har liten effekt för många personer med funktionsnedsättning att kunna rösta självständigt utan behov av assistans. Rätten att kunna delta i val på lika villkor oavsett funktionsförmåga är absolut och MFD anser att utredningen inte kommit fram till förslag som säkerställer detta i framtida val. MFD anser därför att möjligheten att genom tekniska lösningar och hjälpmedel stärka möjligheten att rösta utan behov av assistans behöver närmare undersökas.

Myndighetens synpunkter

Artikel 29 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning slår fast att personer med funktionsnedsättning ska garanteras politiska rättigheter och möjlighet att åtnjuta dem på lika villkor som andra. Konventionen fastslår att valprocedurer, anordningar och material ska vara tillgängliga och att rätten för personer med funktionsnedsättning att rösta genom hemlig röstning i val ska skyddas.

Förstärkt skydd för valhemligheten, avsnitt 5

I samband med att MFD 2014 genomförde en studie¹ av tillgängligheten till röstnings- och vallokaler under de allmänna valen 2014 ställdes frågor till deltagare i MFD:s undersökningspanel Rivkraft. Rivkraft bestod vid undersökningstillfället av 1 226 deltagare med olika typer av funktionsnedsättning. Bland de som upplevde brister i tillgängligheten vid valet uppgavs valsedlarna vara det mest förekommande hindret. Det handlade dels om placeringen av valsedlarna, dels om utformningen av valsedlarna. När det gäller placeringen av valsedlarna förekom fall där personer inte kunnat nå alla sedlar för att de varit för högt eller oåtkomligt placerade. En konsekvens av detta kan bli att personer antingen tvingas till assistans i röstningsförfarandet, och därmed en risk för röjande av valhemligheten, eller till att avstå från att lägga den röst denne önskar.

Utredningens förslag att ändra plats på valsedlarna så att de ska finnas innanför skärmar påverkar enligt MFD inte denna tillgänglighetsaspekt. MFD vill därför särskilt understryka att även då valsedlarna placeras innanför skärmar, bör valsedlarnas placering alltid göras med utgångspunkt i att alla valsedlar ska kunna nås av alla utan assistans i så stor utsträckning som möjligt.

Det är positivt att utredningen tar upp att de nya valskärmar som krävs i det fall att valsedlarna placeras innanför valskärmarna måste vara tillgänglig för alla väljare, inklusive personer med funktionsnedsättning. Då nya valskärmar upphandlas skapas en möjlighet att kravställa dessa ur tillgänglighetssynpunkt. Det ökar möjligheten för alla att rösta på jämlika villkor och minskar behovet av särskilda kostsamma åtgärder i efterhand.

Även om utredningens förslag generellt stärker skyddet av valhemligheten för alla bedömer dock MFD att förslaget har liten effekt för många personer med funktionsnedsättning. Röstningsförfarandet innehåller flera olika moment som utgör hinder för många att självständigt kunna rösta utan behov av assistans. Hinder i detta

¹ Myndigheten för delaktighet (2014) Val på lika villkor? En studie av tillgängligheten vid de allmänna valen 2014.

sammanhang finns bland annat i att inte kunna förstå, nå eller välja den valsedel som önskas. Hinder finns även i att inte kunna personvalskryssa, då valsedlarna inte finns i tillgängliga format, eller i att inte kunna förstå och/eller förmå att stoppa valsedeln i kuvert². Hindren begränsar både skyddet av valhemligheten och möjligheten att på lika villkor tillgodogöra sig sina demokratiska rättigheter.

Rätten att kunna delta i val på lika villkor oavsett funktionsförmåga är absolut och MFD bedömer att utredningen inte kommit fram till förslag som säkerställer detta i framtida val. MFD bedömer att olika former av tekniska lösningar och hjälpmedel behöver närmare undersökas. Det kan exempelvis handla om möjligheten att på egen dator personvalskryssa och sedan skriva ut en egen röstsedel. Det kan också vara att tillhandahålla valsedlar i alternativa format, såsom förstorad text eller punktskrift, eller att möjliggöra utskrift av valsedlar i vallokalen. Tillhandahållande av förstoringsapparater i vallokalen är också en möjlig metod att undersöka.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har tf. generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande), avdelningschef Nina Lindqvist och utredare Erik Lindqvist (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

Malin Ekman Aldén

Erik Lindqvist

² Myndigheten för delaktighet (2014) Val på lika villkor? En studie av tillgängligheten vid de allmänna valen 2014.